

УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ЛАКОФАРБОВИХ МАТЕРІАЛІВ

Тарас Каравасв – к.т.н., доцент кафедри товарознавства та експертизи непродовольчих товарів Київського національного торговельно-економічного університету.

e-mail: karavayev@meta.ua

tel. +380-67-684-27-20

Екологічні аспекти виробництва і використання фарб, лаків і покриттів (далі Р&С) набувають першочергового значення. Українські виробники ЛФМ не стоять осторонь цих процесів.

Лакофарбова галузь України є порівняно молодою і сучасною з огляду на те, що виробництво здійснюється на нових підприємствах, які сформувалися за часів незалежної України, оскільки практично не залишилося підприємств, побудованих ще при СРСР. За даними Асоціації українських виробників лакофарбової продукції (АУВЛП) (Ukrainian Paint and Coatings Association) (UP&CA) у 2011 р. виробництво ЛФМ в Україні здійснювалося на більш ніж 130 підприємствах, при цьому обсяги 15 найбільших виробників склали більше 75%.

Складність аналізу стану та структури ринку ЛФМ в Україні пов'язана зі значною кількістю малих підприємств, на яких виробляється дана продукція, що зумовлює наявність розбіжності офіційної статистики з даними галузевої Асоціації, які сягають плюс 20–30% та іншими джерелами інформації.

Переважає більшість ЛФМ, які на даний час виготовляються в Україні, це так звана продукція "зроби сам" призначена для широкого кола пересічних споживачів. У той же час, вітчизняна лакофарбова галузь може виробляти продукцію індустріального або спеціального застосування, проте попит на неї при державних та бізнесових закупівлях залишається низьким через те, що основним критерієм тут є ціна, а не технічні показники покриттів. Розповсюдженням явищем стало фарбування відповідальних інфраструктурних та промислових об'єктів пентафталевою емаллю, замість спеціальних ЛФМ з високою корозійною та атмосферною стійкістю, що не сприяє розвитку в Україні виробництва ЛФМ індустріального призначення. Варто також відмітити, що українські виробники фарб не співпрацюють тісно з промисловими споживачами своєї продукції. Це є негативним фактором, що може призвести до повної втрати не тільки промислового сектору ЛФМ в Україні, а й споживчого.

За офіційними даними Державного комітету статистики у 2007 р. загальний обсяг виробництва ЛФМ в Україні склав майже 248 тис. тон. (рис. 1). Це був найбільший обсяг за останні більш ніж 15 років. Починаючи з 2008 р. обсяги поступово знижуються до 186,2 тис. тон у 2011 р. Таким чином загальне зниження склало майже 25%.

Дуже важливо звернути увагу на заниженість вищенаведених даних офіційної статистики, оскільки за даними АУВЛП у 2011р. в Україні було вироблено 241,6 тис. тон ЛФМ, що на більш ніж 55,4 тис. тон або майже на 30%

більше ніж за даними офіційної статистики. У 2007 р. ця розбіжність становила більш ніж 60 тис. тон.

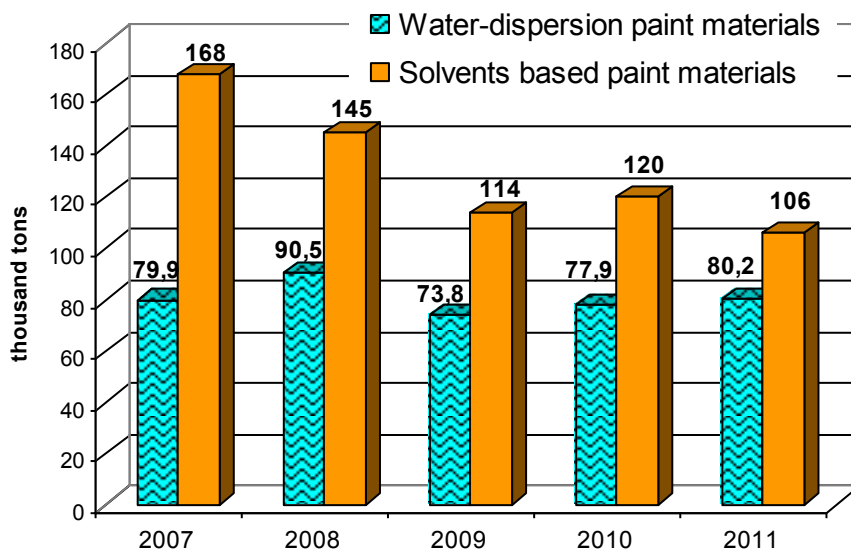

Рис. 1. Динаміка та структура виробництва ЛФМ в Україні за видами у 2007–2011 рр. [Джерело: офіційні дані Державного комітету статистики України].

Аналіз даних показує, що за період з 2003 по 2008 рр. виробництво водно-дисперсійних фарб зросло у 2,4 рази (з 38,3 до 90,5 тис. тон). Проте, виробництво ЛФМ на органічних розчинниках з 2003 по 2007 рр. зросло лише на 25% (з 134 до 168 тис. тон). У 2011 р. порівняно з 2007р. виробництво водно-дисперсійних ЛФМ зросло до 80,2 тис. тон, у той час як ЛФМ на

органічних розчинниках – знизилася на 37% з 168 до 106 тис. тон (рис. 1).

Позитивною тенденцією стало зростання частки водно-дисперсійних фарб у загальному обсязі виробництва з 22% у 2003 р. до 43% у 2011 р. Це свідчать про скорочення виробництва ЛФМ на органічних розчинниках в Україні і зростання частки екологічних водно-дисперсійних фарб.

На формування внутрішнього ринку ЛФМ в Україні впливає також імпорт, загальний обсяг якого у 2011 р. порівняно з 2007 р. зріс на 13% з 53,1 до 60,1 тис. тон. (рис. 2).

У 2009 та 2010 рр. було зафіксовано зниження імпорту ЛФМ за рахунок скорочення ввезення водно-дисперсійних матеріалів. Проте, у 2011 р. відбулося суттєве зростання обсягу імпорту ЛФМ за рахунок продукції на органічних розчинниках. На нашу думку, це відбулося за рахунок індустриальних ЛФМ, що застосовуються у машинобудуванні, виробництві автомобілів, на об'єктах інфраструктури до Євро 2012 тощо. Аналогічна тенденція зберігається і за 6 міс 2012 р., що дозволяє спрогнозувати збереження обсягів і структури імпорту за підсумками 2012 р.

Починаючи з 2009 р. частка водно-дисперсійних фарб у загальній структурі імпорту ЛФМ знижується, а на органічних розчинниках – навпаки зростає, що можна пояснити введенням за останні три роки в Україні нових сучасних потужностей з виробництва водно-дисперсійних матеріалів обсягом більш ніж 50 тис. тон. Це сприяло задоволенню попиту на ринку за рахунок вітчизняної продукції, що знизило обсяги імпорту.

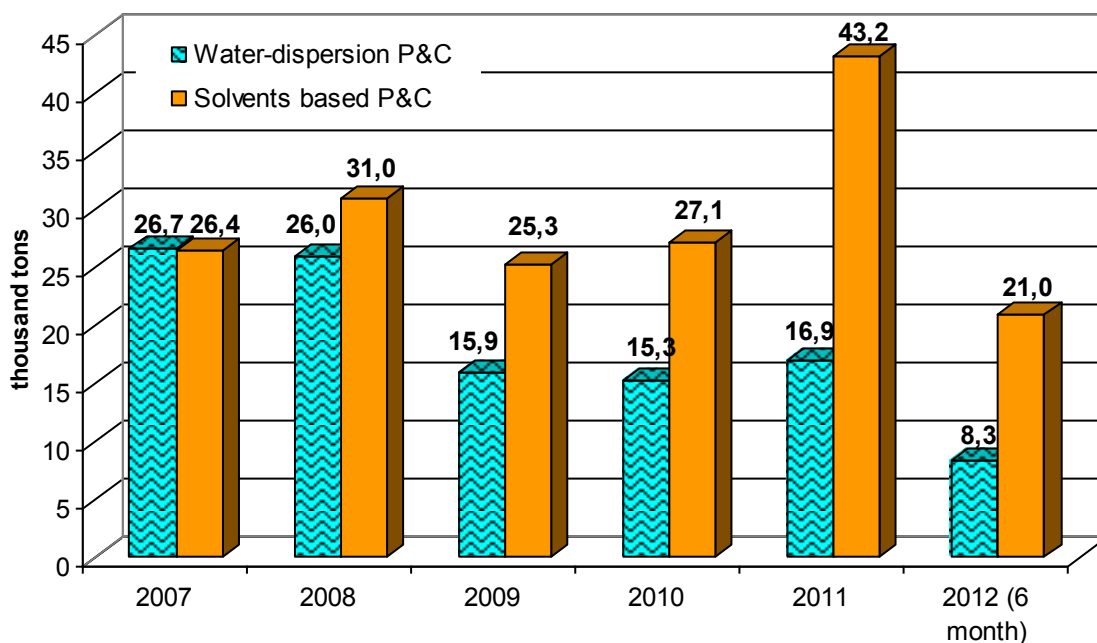

Рис. 2. Динаміка та структура імпорту в Україну ЛФМ за видами у 2007-2012 рр., тис. тон [Джерело: www.customs.gov.ua].

Загальне споживання ЛФМ в Україні знижувалося з 290 тис. тон у 2007 р., що становило максимум за останні 15 років, до 220 тис. тон у 2009 р. (рис. 3). Загальний обсяг падіння споживання ЛФМ склав майже 70 тис. тон або 24%. Зниження споживання ЛФМ на органічних розчинниках склало 28%, а водно-дисперсійних ЛФМ – тільки 16%.

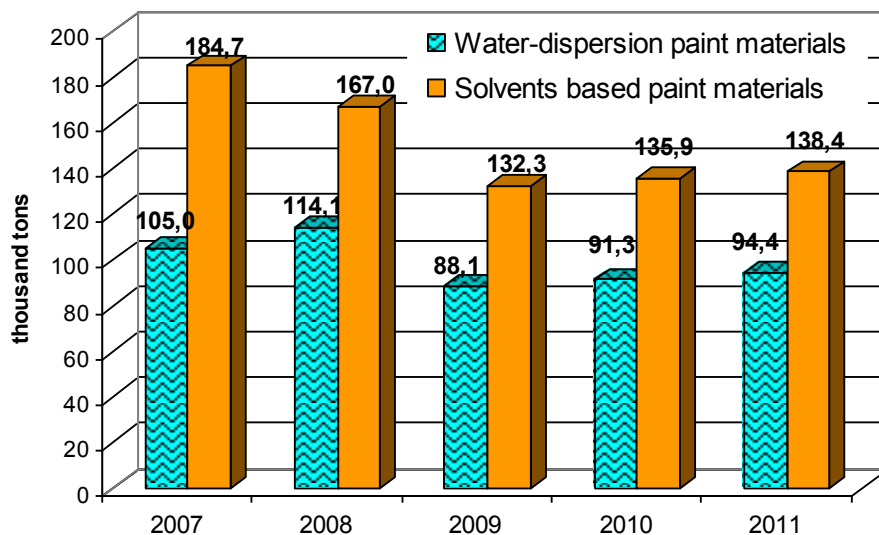

Рис. 3. Обсяги та структура споживання ЛФМ в Україні за видами у 2007-2011 рр., тис. тон. (за даними офіційної статистики держкомстату)

У подальший період відбувається незначне зростання обсягів споживання ЛФМ до 227 тис. тон у 2010 р. та 233 тис. тон у 2011 р. пропорційно в обох сегментах ринку (без урахування споживання ЛФМ, виготовлених на приватних підприємствах, що складає майже 30%). Ця тенденція залишається і в першій

половині 2012 р., в якій споживання ЛФМ в Україні склало 160 тис. тон.

За проаналізований період відбулися структурні зміни у споживанні ЛФМ в Україні, які пов'язані зі збільшенням частки водно-дисперсійних фарб у загальній структурі споживання на 5% з 36% у 2007 р. до 41% у 2011 р. і відповідне зниження частки ЛФМ на органічних розчинниках до 59% відповідно. Це можна пояснити підвищенням знань пересічних споживачів у

безпеці використання сучасних ЛФМ. Нажаль, але у застосуванні сучасних індустріальних фарб така тенденція не спостерігається.

Споживання ЛФМ в Україні у 2011 р. задовольнялося переважно за рахунок продукції вітчизняного виробництва. Частка вітчизняних у ЛФМ на органічних розчинниках склала майже 70%, а водно-дисперсійних –82%.

Не дивлячись на позитивні тенденції у виробництві ЛФМ в Україні (збільшення обсягів виробництва водно-дисперсійних фарб), наведені дані вказують, що внутрішній ринок все ще переважно формується за рахунок ЛФМ загального призначення на органічних розчинниках. Це є головним фактором, який негативно впливає на подальший розвиток лакофарбової галузі України. Виробництво такої «не сучасної» не екологічної продукції не дозволить вітчизняним виробникам успішно конкурувати не тільки на зовнішніх, але і на внутрішньому ринку. Необхідно пам'ятати, що суспільство споживачів ЛФМ дуже швидко прогресує у своїх вимогах до цієї продукції, що добре відчутно.

Основними проблемами українського ринку ЛФМ є:

- низька частка індустріальних ЛФМ у структурі вітчизняного виробництва і позитивних тенденції тут не спостерігається;
- висока частка органорозчинних ЛФМ у структурі споживання, які не відповідають екологічним нормативам країна ЄС (наприклад вміст ЛОС, важких металів (свинець, кобальт і т.д.) тощо);
- значні розбіжності (20–30%) між даними офіційної статистики і дійсних обсягів виробництва ЛФМ в Україні;
- низька активність органів влади у питаннях забезпечення безпеки хімічних речовин, які використовуються при виробництві та імпорті ЛФМ;

Посилання

1. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с.
2. <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/cstat/f11/showstat>.